

STEFI:n lausunto koskien Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain muutosesitystä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on lähettänyt nopealle lausuntokierrokselle luonnoksen hallituksen esitykseksi opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Käsillä on ammattiteattereiden pitkäaikaisen toiminta- ja rahoituskehityksen kannalta normaalia tuntuvasti vakavampi tilanne. Siksi lausunnon aluksi esitetään tiivis yleiskatsaus teattereiden toimintaan vaikuttavista keskeisistä muuttujista tällä hetkellä alan työllisyys- ja tuotantotilastojen valossa.

Valtionosuusjärjestelmän piiriin kuuluvien ammattiteattereiden kehitys ja nykytilanne

Ammattiteatterikenttä on matalapalkka-ala, jonka tuotantokustannuksista valtaosa on työvoimakustannuksia. Voidaan todeta, että alalla työskentelee vuosittain noin 3000 ihmistä, joista osa tekee työtä myös muilla kulttuurin sektoreilla. Työsuhteiden muoto ja kesto vaihtelevat voimakkaasti ja ammatinkuvia on hyvin laaja kirjo.

Suomalaisen ammattikulttuurin kentässä teatteri on ollut perinteisesti lukuisille taiteilijoille ja monille muille teatterissa työskenteleville ammattiryhmille hyvä ja luotettava, valtakunnallisesti vaikuttava työllistäjä, vaikka alan palkkataso onkin keskimääräiseen koulutustasoon nähden huomattavan matala. Näin teatteri on työllistäjänä yhteiskunnalle sangen huokea sijoitus. Myös teatterin kulttuuritarjonnalle on ollut tasaisesti kysyntää: ammattimainen näyttämötaide on tasaisesti myynyt vuosikymmenien ajan 3 miljoonaa lippua vuodessa. Se on eurooppalaisessa vertailussa väkilukuun nähden poikkeuksellisen hyvä tulos.

Viimeisen 20-30 vuoden aikana ammattiteattereiden taiteellisten ammattien työsuhteiden rakenteessa on tapahtunut muutos, joka on ollut hyvin tyypillinen muuallakin Euroopassa. Vakituiset työsuhteet katoavat ja teatterit teettävät yhä suuremman osan tuotannoistaan tilapäisellä freelancer-työvoimalla. Erityisesti viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana toistaiseksi voimassa olevassa työsuhteessa olevasta taiteilijasta on tullut näyttämötaiteen alalla vähitellen poikkeus, ja tuotantokohtaisesti teattereihin palkattavasta ja vaihtuvasta tilapäishenkilöstöstä enemmistö alan työvoimasta. Teatterialalta tilastoituissa työsuhteissa vakituisten määrän vähentyessä freelancer-pätkätyöt ovat tästä syystä jatkuvasti lisääntyneet pieniä kausivaihteluita lukuun ottamatta.

Vuonna 2008 alkanut yleinen ja pitkittynyt taloustaantuma on iskenyt teatterialaan pienellä viiveellä,

SUOMEN TEATTERIT RY

MERITULLINKATU 33 G 2 00170 HELSINKI

(09) 2511 2150

info@suomenteatterit.fi

koska vuosien 2008-2010 valtionosuusien indeksikorjausohjelma vahvisti taidelaitosten rahoitusasemaa. Lisärahaa suuri osa kului tuon ajanjakson voimakkaan palkkakehityksen lisäkustannusten kattamiseen, mutta samalla se vahvisti alaa niin, että jo vuonna 2012 alkaneet valtionosuusien leikkaukset ja indeksien jäädytykset eivät välittömästi olennaisesti vähentäneet alan työllisyyttä tai tuotantovolyymia.

Valtionosuusien lisäksi teattereita rahoittavat niiden sijaintikunnat. Ammattiteattereiden kuntarahoitus ei ole juurikaan kehittynyt vuoden 2008 jälkeen, palkkojen ja kiinteistöjen kustannuskehitystä kuntatuen taso ei ole vuosiin seurannut käytännössä enää ollenkaan, ja vuodesta 2013 eteenpäin teattereiden tuki kunnilta ja kaupungeilta on yhä useammalla paikkakunnalla voimakkaassa laskusuhdanteessa.

Näyttämötaiteen tulonmuodostuksen kolmas kivijalka on oma tulonhankinta, josta lipunmyynti muodostaa muun yritysyhteistyön ohella valtaosan. Lipputulojen merkitys osana teattereiden tulonmuodostusta vaihtelee runsaasti, ja on lisäksi altis välillä voimakkaallekin kausivaihtelulle. Vuosina 2013 ja 2014 teatterilippujen kokonaisymyynnissä on ollut laskeva jakso. Samanaikainen laskeva trendi on pitkittyneen laman myötä ollut nähtävissä monilla muillakin yleisön vapaa-ajasta kilpailevilla aloilla, joiden on ollut vaikea päästä yleisötavoitteisiinsa lukuisten kuluttajien käyttäessä tiukkoina aikoina vähemmän rahaa pääsylippuihin.

Vuonna 2014 kaikki edellä mainittu kehitys yhdessä johti nykytilanteeseen, jossa **teattereiden rahoitus ei enää riitä tähänastisen toiminnan tason ylläpitämiseen**. Samaan aikaan kun alan vakituiset työpaikat edelleen tuntuvasti vähenivät, **tilapäiset työsuhteet putosivat yhdessä vuodessa yli 10 prosentilla**. Vuoden 2015 tilastoja ei vielä ole käytettävissä, mutta kokonaisrahoitustilanteen ollessa vielä tiukempi kuin vuonna 2014, on perusteltua olettaa, että alan työllisyystilanne on edelleen edellisvuotta huonompi.

Ehdotuksia toimenpiteiksi, joilla rahoituslain muutosesityksen negatiivisiin vaikutuksiin alan työllisyyteen ja kehitykseen on mahdollista vaikuttaa

Tämän lausunnon johdanto-osassa kuvailtu näyttämötaiteen kokonaisrahoituksen lasku uhkaa vaikuttaa ammattiteatterikenttään tavalla, joka aiheuttaa pysyviä rakenteellisia muutoksia alan työllisyyteen, tuotantokapasiteettiin ja alueelliseen vaikuttavuuteen. Siitä johtuen:

1) Valtiontalouden kehitysissä suunniteltujen välttämättömien säästötoimenpiteiden toteutusta harkittaessa olisi uudelleen arvioitava leikkausten voimakkuus ja toteuttamisaikataulu.

Jo nyt tiedossa olevan alan työllisyyskehityksen valossa on selvää, että kohdistamalla näin voimakkaita säästötoimenpiteitä toimialalle, jonka työllisyys on jo tähän mennessä toteutettujen säästöjen johdosta voimakkaassa laskussa, **lisäsäästöt tulevat nopeasti vähentämään koulutetuilta taiteilijoilta**

SUOMEN TEATTERIT RY

MERITULLINKATU 33 G 2 00170 HELSINKI

 (09) 2511 2150 info@suomenteatterit.fi

sekä teatterialan tekniikan ja muilta ammattiryhmiltä useita satoja työpaikkoja. Massiiviset yhdellä kertaa toteutettavat tasoleikkaukset antavat työnantajille heikosti aikaa valmistautua uuteen tilanteeseen, ja vaikeuttavat olennaisesti näiden mahdollisuuksia vaikuttaa erilaisin joustavin järjestelyin työvoiman sovittamiseen uuteen matalampaan rahoitustasoon.

Valtionosuusrahoitteinen kenttä on ollut kulttuurialan valtakunnallisesti kattavin ja merkittävin alueellinen työllistäjä. **Valtionosuusteattereista työttömäksi jäävät taiteilijat ja teatterialan muiden ammattiryhmien työntekijät tulevat erittäin epätodennäköisesti työllistetyiksi** taiteen harkinnanvaraisilla tuilla ja apurahoilla toimivalla ns vapaalla kentällä, jonka rahoitus ei ole kehittynyt vuosiin eikä edes nykyisellään riitä työehtosopimusten hyvin alhaisten minimipalkkojen maksuun.

2) Tehokkain tapa torjua valtionosuusleikkausten vahinkoja työllisyydelle on toteuttaa valtionosuuslaitoksille vuodelle 2016 veikkausvoittovarojen vararahastosta rahoitettava työllistämishankeraha samalla tavalla kuin vuonna 2015.

Veikkausvoittovarojen vararahaston keskeinen tarkoitus on turvata veikkausvoittovaroin rahoitettavien kohteiden rahoitus tilanteessa, jossa vuosittain jaettavissa olevat voittovarat eivät tarkoitukseen riitä. Pitkälti tästä syystä valtionosuuksien rahoituksella kulttuurialoilla oli haettavissa vuodelle 2015 työllistämishankeraha, jonka turvin edistettiin alan työllisyyttä tilanteessa, jossa valtionosuusrahoitteisen kentän määrärahoja leikattiin vastaavalla tavalla kuin nyt käsillä olevassa rahoituslain muutosesityksessä, joskin leikkausten taso oli vuodelle 2015 lievempi kuin mitä esitetään vuodelle 2016.

Suomen Teatterit ry on tietoinen siitä, että vararahaston käytettävissä olevien jakovarojen kokonaismäärä on viime vuosina vähentynyt, mutta leikkausten välittömiin ja voimakkaisiin negatiivisiin vaikutuksiin viitaten on aivan ilmeistä, että tarve työllistämishankerahalle vuodelle 2016 on vielä tuntuvasti aikaisempaa suurempi.

3) Lainsäädäntötekniikan näkökulmasta rahoituslain nyt käsillä olevan muutosehdotuksen pitkäaikaiset vaikutukset on vielä tarkasteltava huolellisesti uudestaan ennen lain toimeenpanoa. Rahoituslain muutos on säädösteknisesti toteutettava niin, että **uudet säästötoimenpiteet eivät tulevaisuudessa johda valtionosuuksien kumuloituvan leikkautumiseen.** Euromääräisesti samansuuruisen säästöjen systemaattinen leikkaaminen vuosittain pienenevästä kokonaistuesta johtaisi syöksykierteeseen, jossa täysin elinkelpoinen, työvoimakustannuksiltaan halpa, voimakkaasti työvoimavaltainen ja aluepoliittisesti tärkeä ala ajettaisiin lyhyessä ajassa alas.

SUOMEN TEATTERIT RY

MERITULLINKATU 33 G 2 00170 HELSINKI

 (09) 2511 2150
  info@suomenteatterit.fi